



# Welkom!

## Symposium 'FIFA-normen voor kunstgrasvelden'



16 oktober 2009



**Wim Glaap**  
Vice-voorzitter



# Introductie BSenC

Branchevereniging  
Sport en Cultuurtechniek

Voor professionals die actief zijn in aanleg en onderhoud van buitensportaccommodaties

Momenteel 78 leden, bedrijven én gemeenten

Apart lidmaatschap voor gemeenten

Doelen:

- Uitwisseling en ontwikkeling **kennis**
- Belangenbehartiging

# BSenC

Branchevereniging  
Sport en Cultuurtechniek



# Introductie BSenC

Branchevereniging  
Sport en Cultuurtechniek



## Sportveldenbeheer op alle niveaus

De Nederlandse Vereniging van Sportveldenbeheerders (NVS) is de branchevereniging van sportveldenbeheerders op alle niveaus. De NVS heeft als doel de belangen van haar leden te behartigen en te promoveren. De NVS werkt samen met de overheid, sportorganisaties en andere stakeholders om de kwaliteit van sportvelden te verbeteren en de sportveldenbeheerders te ondersteunen.



№	Titel	Uitgever	Jaar	ISBN
1	Handboek Sportveldenbeheer	NVS	2010	978-90-7700-000-0
2	Handboek Graskwaliteit	NVS	2010	978-90-7700-001-7
3	Handboek Uitspoeling	NVS	2010	978-90-7700-002-4
4	Handboek Bemesting	NVS	2010	978-90-7700-003-1
5	Handboek Watermanagement	NVS	2010	978-90-7700-004-8
6	Handboek Onderhoud	NVS	2010	978-90-7700-005-5
7	Handboek Veiligheid	NVS	2010	978-90-7700-006-2
8	Handboek Financiën	NVS	2010	978-90-7700-007-9
9	Handboek Marketing	NVS	2010	978-90-7700-008-6
10	Handboek Wetgeving	NVS	2010	978-90-7700-009-3

## Sportveldenbeheer

### Bemesting, graskwaliteit en uitspoeling

Een praktische handleiding voor de sportveldenbeheerder



# Jaarplan Sportveldonderhoud

№	Titel	Uitgever	Jaar	ISBN
1	Handboek Sportveldenbeheer	NVS	2010	978-90-7700-000-0
2	Handboek Graskwaliteit	NVS	2010	978-90-7700-001-7
3	Handboek Uitspoeling	NVS	2010	978-90-7700-002-4
4	Handboek Bemesting	NVS	2010	978-90-7700-003-1
5	Handboek Watermanagement	NVS	2010	978-90-7700-004-8
6	Handboek Onderhoud	NVS	2010	978-90-7700-005-5
7	Handboek Veiligheid	NVS	2010	978-90-7700-006-2
8	Handboek Financiën	NVS	2010	978-90-7700-007-9
9	Handboek Marketing	NVS	2010	978-90-7700-008-6
10	Handboek Wetgeving	NVS	2010	978-90-7700-009-3



## Legenda

- Levensduur en frequentie (duurzaam, niet-vervald, in complete prioriteit)
- Niet van toepassing (aanpak afhankelijk van situatie en in overleg met andere partijen)
- Aanpak afhankelijk van situatie (afhankelijk van situatie)
- Niet van toepassing (afhankelijk van situatie)

Bronnen: praktijk en literatuur, uitbreidingsplan, af op de landbouwsector en de sportveldenbeheerders.

Vrij op [www.bsenc.nl](http://www.bsenc.nl) voor de aflevering, achtergrond en toelichting op de werkzaamheden.

Branchevereniging  
Sport en Cultuurtechniek

Deelgerichte samenwerking

# Platformbijeenkomsten

Branchevereniging  
Sport en Cultuurtechniek

**Uitnodiging:**

3 november 2009

## **Bestrijdingsmiddelen op sportvelden**

De Engel, Houten

*Meld u snel aan!*  
**[www.bsenc.nl](http://www.bsenc.nl)**



**Frank van der Peet**  
Voorzitter commissie Kunstgras

Branchevereniging  
Sport en Cultuurtechniek

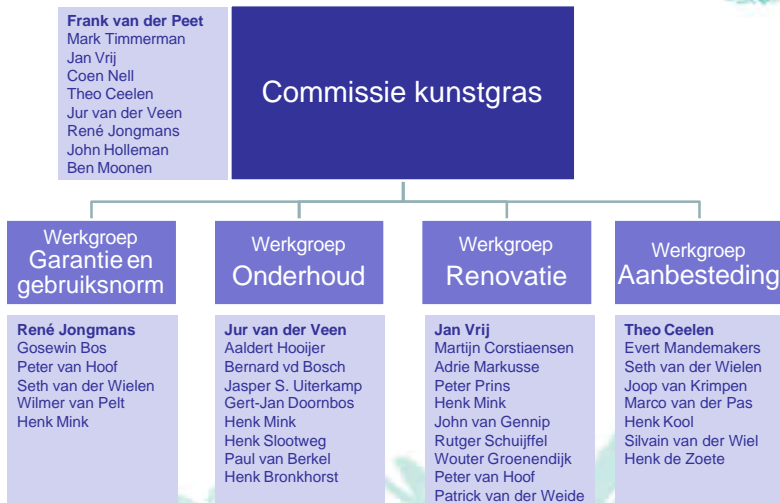
# Programma

Branchevereniging  
Sport en Cultuurtechniek

- 10.00 uur    Opening en welkomstwoord
- 10.10 uur    Programma en introductie  
*Frank van der Peet, BSenC*
- 10.20 uur    Besluit en proces van 'invoering FIFA-normen  
*Patrick Balemans, KNVB*
- 10.50 uur    Sportvloerenlijst en keuringsprocedure  
*Erik van Swinderen, ISA Sport*
- 11.20 uur    Vragen en discussie  
*O.l.v. John Holleman en Frank van der Peet*
- 12.00 uur    Afronding
- 12.15 uur    Brunch

# BSenC en Kunstgras

Branchevereniging  
Sport en Cultuurtechniek



# Wat doen we?

Branchevereniging  
Sport en Cultuurtechniek

## Werkgroep

## Doel

Aanbesteding/gunning	Bevorderen transparantie, eenduidigheid, vereenvoudiging en objectiviteit van kwaliteit
Garantie/gebruiksnorm	Zorgen voor actuele garantiebepalingen en i.s.m. KNVB ontwikkelen van gebruiksnormen
Onderhoud	In beeld brengen van onderhoudsmaatregelen en ontwikkelen van praktische hulpmiddelen
Renovatie	In kaart brengen van materialen en mogelijkheden van hergebruik en recycling

# FIFA-normering

Branchevereniging  
Sport en Cultuurtechniek

## Advies commissie

BSenC voorstander van FIFA-norm, onder voorwaarden:

- Snelle besluitvorming
- Voldoende testcapaciteit
- Handhaving systeem met sportvloerenlijst (inclusief onderbouw), inzicht in koppeling aannemers-licentiehouders
- Branchevereniging actieve rol

Voorlopig besluit: invoering per 1 januari a.s.

# FIFA-normering

Branchevereniging  
Sport en Cultuurtechniek



## Rol branchevereniging in het proces:

- Deelname aan stuurgroep
- Deelname aan werkgroep 'gebruiksnorm'
- 1<sup>e</sup> aanspreekpunt voor KNVB namens hele branche (met inachtneming WG6)



**Patrick Balemans**

KNVB

Branchevereniging  
Sport en Cultuurtechniek





## Harmonisatie / standaardisatie



- KNVB heeft principebesluit uitgesproken te harmoniseren met FIFA-normen voor de aanleg van kunstgras voetbalvelden per 1 januari 2010
  - Alle kunstgrasvelden aangelegd na 1 januari 2010 dienen aangelegd te worden met FIFA-certificaat!

## Harmonisatie normen kunstgras



- Waarom harmoniseren:
  - Verbetering van (duurzame) kwaliteit kunstgrasvelden
  - Meerdere voetbالبonden hebben aangegeven te willen harmoniseren met FIFA aangaande aanlegnormen kunstgras (Frankrijk, België, Engeland, Noorwegen, Denemarken, etc). Nederland/KNVB wil niet geïsoleerd raken
    - Internationale norm voor kunstgrasvelden ipv norm voor elk land
  - Het kunnen deelnemen aan “internationale” onderzoeken op het gebied van kwaliteitsverbetering kunstgras (deelname KNVB, testinstituten en kunstgrasleveranciers in werkgroepen van FIFA)
  - Kennis delen/verspreiden op het gebied van kunstgras (FIFA geeft aan dat de kwalitatief meest hoogwaardige kunstgrasvelden zijn gelegen in Nederland)
  - Nationale norm (huidige norm) is nagenoeg gelijk aan FIFA-norm

## Geen eenzijdig besluit!



- Werkgroep:
  - KNVB
  - NOC\*NSF
  - VSG
  - ISA Sport
  - Intron
  - WG6
  - BSenC
- Meerdere bijeenkomsten waarvan enkele in bijzijn van FIFA

# Veranderingen op hoofdlijnen of op detailniveau...

## Certificering

- Huidige situatie: nationaal certificaat op basis van normen NOC\*NSF en reglementen KNVB
- Vanaf 1 januari 2010: FIFA-certificaat op basis van normen FIFA en reglementen KNVB en nationaal certificaat
  - Of: “IATS-certificaat” en nationaal certificaat IATS ~ FIFA\*
- Keuring door FIFA-geaccrediteerd keuringsinstituut

# Verschillen in sporttechnische eigenschappen



Overzicht (nationale) KNVB normen en (internationale) FIFA normen

Eigenschappen	NOCNSF-KNVB2-15.2	FIFA One Star	NOCNSF-KNVB2-15.3	FIFA Two Star
verticale vervorming	4 - 10 mm	4 - 9 mm	4 - 8 mm	4 - 8 mm
Schokabsorptie	55 - 70%	55 - 70%	60 - 70%	60 - 70%
Energierestitutie	20 - 50 %	-	20 - 50 %	-
Stroefheid - verplaatsing	120 - 220*	120 - 220*	130 - 210*	130 - 210*
Stroefheid - vertraging	3,0 - 6,0 g*	3,0 - 6,0 g*	3,0 - 5,5 g*	3,0 - 5,5 g*
Stroefheid torsie	30 - 50 Nm	25 - 50 Nm	30 - 45 Nm	30 - 45 Nm
Balstuit verticaal	0,60 - 1,00m	0,60 - 1,00m	0,60 - 0,85m	0,60 - 0,85m
Balstuit onder hoek - droog	45 - 80 %*	45 - 70 %*	45 - 60 %*	45 - 60 %*
Balstuit onder hoek - nat	45 - 80 %*	45 - 80 %*	45 - 80 %*	45 - 80 %*
Balrol - laboratorium	4 - 10 m	4 - 10 m	4 - 8 m	4 - 8 m
Balrol - praktijk	4 - 12 m	4 - 10 m	4 - 10 m	4 - 10 m
Verouderingsproef	5.200/12.200 cycli	20.200 cycli	5.200/12.200 cycli	5.200/20.200 cycli

Toelichting: \* De met een asterisk gemerkte onderdelen worden alleen in het laboratorium gemeten.

KNVB locatiennaam // datum // titel // www.knvb.nl

## Wel / geen fees



- FIFA\* = geen fee
- FIFA\*\*: preferred producers = geen fee  
licensees = fee (Indien mee dan 30 stuks kunstgrasvelden per 3 jaar = fee per veld 15.000 CHF)

In de huidige situatie zijn nagenoeg alle kunstgras leveranciers al aangesloten bij FIFA en betalen al een fee (dus nagenoeg geen verandering)

KNVB locatiennaam // datum // titel // www.knvb.nl



## Verantwoordelijkheid

- Huidige situatie: aannemer
- Na 1 januari 2010
  - contractpartij voor opdrachtgever = aannemer (aannemer is verantwoordelijk voor kwaliteit werk)
  - Voor FIFA is kunstgrasleverancier verantwoordelijk
- DUBBELE PROTECTIE!!



## Sportvloerenlijst

- Sportvloerenlijst blijft behouden
  - Keuze “constructie” op basis sportvloerenlijst
  - Sportvloerenlijst krijgt iets andere vorm: presentatie dhr. E. van Swinderen

## Kosten

- Keuringskosten zullen iets hoger uitvallen door:
  - Meer metingen per onderdeel
  - Metingen met ander apparaatuur
  - Andersoortige metingen (slidingtesten)
- De totale aanlegkosten zullen naar verwachting niet (extreem) hoger uitvallen (incl. keuringskosten).

## Wat hebben we bereikt naast harmoniseren

- Deelname aan werkgroepen FIFA (FIFA\*\*\*/onderzoeken/etc.)
- Aanvullende eisen aan kunstgras mogen gesteld worden
- Voorwaarden/bespreekpunten voor harmonisatie zijn ingewilligd:
  - Transparantie
  - Handhaving IATS
  - FIFA kent het belang van meerdere “nationale” testinstituten

# Aandachtsgebieden

- KNVB
  - Gebruiksnorm
  - Nationaal certificaat
  - Procesgang
- Andere partijen
  - FIFA-normen ingangsdatum 1 januari 2010 (voorbereiding bestekken / programma's van eisen / etc.)
  - Garanties (werkgroep BSenC)
    - Koppeling gebruiksuren - onderhoud

# Vragen



**VOETBAL IS ONS LEVEN**

Sponsors en mediapartners:



Branchevereniging  
Sport en Cultuurtechniek

**Erik van Swinderen**

ISA Sport



# Sportvloerenlijst Voetbal 2010

Kunstgrassymposium BS&C  
16 Oktober 2009

Erik van Swinderen



## Sportvloerenlijst voetbal 2010

**Januari 2010: Introductie FIFA normen kunstgras**

Wat blijft hetzelfde?

Wat gaat er veranderen?

- Sportvloerenlijst
- Normering
- Keurproces



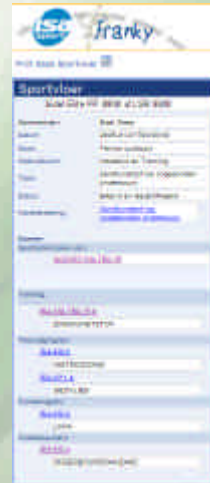
## Sportvloerenlijst voetbal 2010

### Introductie FIFA normen toplaag

#### Sportvloerenlijst

Wat blijft hetzelfde?

- lijst met erkende systemen
- welke aannemer legt welk systeem aan
- wat is de opbouw van het systeem
- aan welke norm voldoet het systeem



## Sportvloerenlijst voetbal 2010

#### Sportvloerenlijst

Wat gaat er veranderen?

- toplaag van de systemen is getoetst aan FIFA normen
- onderverdeling in FIFA ONE STAR en FIFA TWO STAR
- vermelding FIFA Licencee (fabrikant kunstgras)
- nieuwe definitie status pilot (laboratorium goedgekeurd / pilot)

# FIFA

Kunstgras FIFA 1*				
Aannemer	Sportvloer	Licentie	Status	Categorie
CSC	FieldTurf FTOS 1	Fieldturf Tarkett	Erkend en Gecertificeerd	FIFA ONE STAR
Oranjewoud	REAL FT 60 slide fc	Greenfields	Erkend en Gecertificeerd	FIFA ONE STAR
Krinkels	Xtreme Turf Premier N 55 L	ACT GLOBAL Ltd.	Laboratorium goedgekeurd	FIFA ONE STAR
Desso	Desso Challenge Pro <sup>2</sup> 40	Desso	Erkend en Gecertificeerd	FIFA ONE STAR
Kunstgras FIFA 2*				
Aasportsystems	Saltex XTM 6007	Saltex Oy	Pilot	FIFA TWO STAR
Oranjewoud	REAL FT 60 V-slide	Greenfields	Laboratorium goedgekeurd	FIFA TWO STAR + ONE STAR
Oranjewoud	REAL FT 40 V-Slide	Greenfields	Erkend en Gecertificeerd	FIFA TWO STAR
SuperStar Turf	SuperStar Two Extra	Zielona Trawa	Pilot	FIFA TWO STAR
Grontmij	Domo Champion Monofoot 60M	Domo	Erkend en Gecertificeerd	FIFA TWO STAR + ONE STAR
Van Kessel	Soccer Real 60 RS + TPE	Tigerturf	Laboratorium goedgekeurd	FIFA TWO STAR
Krinkels	Soccer Real 60 RS + TPE	Tigerturf	Laboratorium goedgekeurd	FIFA TWO STAR
Krinkels	62 XTENDER	Italgreen	Erkend en Gecertificeerd	FIFA TWO STAR

## Sportvloerenlijst voetbal 2010

### Indeling categorieën volgens FIFA

#### FIFA ONE STAR

- breedte sport (community fields)
- gericht op duurzaamheid (20.200 cycli)
- hertest na 4 jaar (FIFA)



#### FIFA TWO STAR

- professioneel voetbal
- gericht op prestatie (5.200 cycli)
- hertest na 1 jaar (FIFA)



Maar.....

## Sportvloerenlijst voetbal 2010

Indeling categorieën volgens FIFA

Maar.....

Als een FIFA TWO STAR systeem ook voldoet aan de FIFA ONE STAR norm, dan geldt ook de FIFA ONE STAR hertest termijn van vier jaar.

Dus als dat veld niet na één jaar voor FIFA TWO STAR wordt hertest “vervalt” het naar FIFA ONE STAR.

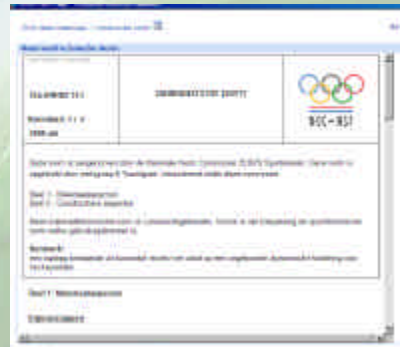


## Sportvloerenlijst voetbal 2010

### Normering

Wat blijft hetzelfde?

- normering onderbouw + reglementen KNVB
- bedrijfsgebonden normen voor constructies



## Sportvloerenlijst voetbal 2010

### Normering

Wat gaat veranderen?

- sporttechnische normen conform FIFA
- materiaaltechnische normering toplaag (kunstgras, infill, e-layer) conform FIFA
- materiaaltechnische normering toplaag in bedrijfsgebonden normen constructie
- FIFA labtest op beton, standaard harde onderbouw toegestaan
- FIFA labtest op specifieke onderbouw, alleen die onderbouw toegestaan

## Sportvloerenlijst voetbal 2010

### **Introductie FIFA normen toplaag**

### Keuring

Wat blijft hetzelfde?

- aannemer meldt bij NOC\*NSF erkend instituut het veld aan.
- keuring van de onderbouw en reglementen vindt op gelijke wijze plaats
- KNVB geeft toestemming voor competitiegebruik



## Sportvloerenlijst voetbal 2010

### Keuring

Wat gaat veranderen?

- vooraf aan de eindkeuring melding aan FIFA door licencee (of testinstituut).
- FIFA geeft uniek veldnummer af aan aanvrager.
- eindkeuring vindt plaats volgens FIFA norm
- testinstituut stuurt resultaten naar FIFA
- FIFA geeft certificaat af
- KNVB geeft toestemming voor competitiegebruik indien toplaag voldoet aan FIFA, onderbouw aan nationale norm en veld aan reglementen KNVB



Branchevereniging  
Sport en Cultuurtechniek



## Vragen en discussie

O.l.v John Holleman en Frank van der Peet



# Stelling

Branchevereniging  
Sport en Cultuurtechniek



**Invoering van de FIFA-normen  
is een stap vooruit!**



# Afsluiting

**Smakelijk!**

*Lever u bij vertrek uw badge in?*

Branchevereniging  
Sport en Cultuurtechniek

